

CRONICA FEMININA

Succese feministe

In vremea din urmă, feminismul a reușit câteva succese. Aceste succese erau prevăzute, erau așteptate. Și, ca întotdeauna, rezultatul n'a fost la înălțimea așteptărilor. Femeile, cași copiii, cași poezii, au datul de a se iluziona. Iar oamenii politici se poartă cu ele așa cum se poartă părinții cu copiii alinați: le făgăduiesc tot ce vor, pentru că, la urmă, să le ofere ce pot. Păpușa pe care o aduce Moș-Crăciun nu samănă niciodată cu păpușa făgăduită mai de înainte.

Feministele italiene erau foarte mândre de promisiunile lui Mussolini. In câteva discursuri cu răsunet, Ducele se declara, pe față și cu hotărâre, pentru acordarea imediată și integrală a drepturilor civile pentru femei. Noi, cele din țările cu guverne mai puțin darnice în promisiuni, ne alarmam puțin. Ce-or să facă femeile italiene, indolente de felul lor, și nepregătite încă pentru viața publică, cu etatea drepturi dintr'odată? Ne teamam, mai ales, de izbucnirea subită și necegetată a recunoștinții femeilor italiene față de gestul nobil al lui Mussolini.

Alarmă noastră a fost fără temel. In Mai, Camera Italiană a recunoscut, cu o majoritate de voturi impresionantă (218 contra 28), sufragiul administrativ pentru femei. Dar, in imediata apropiere a țintei, Mussolini a îngrădit neașteptat și peridele obstacole. Toate restricțiile el le-a adunat într'o formulă nevinovată in aparență, foarte elastică însă și care pretează la diverse interpretări. Sufragiul administrativ e rezervat „femeilor care-l merită”. Și-l merită numai femeile decorate cu medalia de război ori, măcar, pentru servicii civile; mamele și văduvele soldaților morți în război; cele cari au absolvit școala primară ori, măcar, știu să citească și să scrie și, în sfârșit, cele care plătesc dări dela 20 lire pe an in sus.

Nu vor vota, deci, nici femeile prea tinere (ca să ai medalia de război și ca să fii soție ori mamă de soldat mort în război, însumă să ai oarecare „vechime”), nici cele sărace, nici cele nedecorate, nici cele ignorante. Atunci — câte femei se vor bucura de sufragiul administrativ?

Mussolini și-a dat sâna că in politică, reprezentând un vot, o femeie poate fi tot atât de utilă dar și tot atât de primejdioasă cât și un bărbat. Și dacă ne gândim că fasciștii, oameni practici și voluntari, nu se prea împiedică de considerații mărunte și sentimentale de dreptate, putem fi siguri că, datorită prudenței de ultim moment a lui Mussolini, „indezirabilele” vor fi lesne înlăturate la întocmirea listelor electorale administrative, — in vreme ce prietenilor fascismului li se vor găsi cu ușurință cel puțin una din virtuțile ceățenești înșirate mai sus: medalia de război, etc.

Până in ziua in care Mussolini va binevoi să le împace cu un nou discurs plin de promisiuni strălucite, feministele se arată nemulțumite și „budează”. Se arată nemulțumite, mai ales, feministele din Anglia, din Franța, din America. Cele italiene, nu prea. E din cale afară de cald in Italia... La toamnă sau la iarnă, pe răcoare, vor găsi poate și femeile italiene energia necesară să se indigneze — dacă n'or uita până atunci.

Succesul feminist in alegerile municipale din Franța, fără să fie cel așteptat, a fost totuși satisfăcător. Femeile au intrat, ca in gospodăria lor, in consiliile comunale. Cele două femei alocate ajutoare-de-primar și-au luat serviciul in primărie. Alegerea lor, din punct de vedere legal, nu e valabilă. Consiliul legislativ o va casa. Dar procedura e din cele care durează și ajutoarele-de-primar își pot îngădui iluzia că, trăgându-și pușin lucrurile, se va vota, înainte de casarea alegerii lor, o nouă legislatură. Iar până atunci, se silesc să dovedească aceluia care mai au nevoie de dovezi, că in gospodăria publică femeia e la locul ei.

Gestul femeilor ajutoare-de-primar e o nouă dovadă de curaj din partea feministelor franceze. Când li s'a închinat calea legală, n'au ezitat să se strecoare pe delături, pe drumuri mai întortochiate dar care duc tot acolo, punând la contribuție spiritul lor natural de șicană, abilitatea și încăpățânarea lor, cu care speră să obosească, până la urmă, orice rezistență.

Vorbind de succesele feminismului, nu le putem trece cu vederea și pe ale noastre. In țara unde regulamentul băncilor populare specifică limpede că, la alegerea consiliilor de Administrație, „femeile și absenții vor fi reprezentați printr'un mandatar” (chiar in cazul când femeia acționară e intelectuală și mandatarul analfabet!) — femeile liber-profesioniște vor vota la toamnă in alegerile pentru Camerele de Muncă. Listele au început chiar a se întocmi. Corpul electoral va fi format din muncitorii manuali (lucrători de toate categoriile, funcționari comerciali, agricultori, meseriași) și intelectuali (ingineri, arhitecți, ziaristi, literați, avocați, pictori, sculptori, artiști dramatice și lirici, profesori particulari,) neretrițibili de stat.

Nu bănuim care va fi procentul femeilor alegătoare pentru Camerele de Muncă. Ni-e frică însă, mai ales intru cât privește pe muncitoarele intelectuale, că procentul lor va fi redus.

E drept că sunt multe lucrătoare in fabrici, multe funcționare la întreprinderile particulare. Dar, in general, ele sunt fete care caută să-și câștige doar existența până la căsătorie, și sunt, mai toate, sub 21 de ani, vrâsta cerută pentru înscrierea in listele electorale.

Intelectualele și artiștele, au căutat, in majoritatea lor, să se pue la adăpostul nevoilor captând un firșor cât de subțire de buget. Lefurile pe care le oferă Statul sunt, fără îndoială, neîndeșulătoare. Ele nu s'proporționează nici după cantitatea de muncă pe care o depune slujbașul, nici după priceperea lui (profesorii de același grad și cu aceeași vechime, primesc salar egal, indiferent de valoarea lor intelectuală). Dar aceste lefuri sunt sigure. Și li se mai adaugă și perspectiva pensiei, a bătrânețelor, de bine de rău, asigurată. Curajul de a munci liber, de a ști că ceace câștigi e rezultatul direct al muncii și al meriului personal, e un curaj care lipsește românului. Ca și francezul, românul e bugetivor. Funcționarismul s'a înrădăcinat in obiceiuri. Și nu e de mirare ca teama de risc să fie mai pronunțată la femei decât la bărbați.

Femeile nu obișnuiesc să învețe ingineria ori arhitectura (câte inginerese și câte arhitecte avem?). Iar dacă o fac, caută imediat funcțiile retribuite de stat. „Mai puțin, dar sigur.”

Câte pictore ori sculptore trăiesc din produsul meseriei lor, fără să aibă la spate vre-o catedră de desen și calligrafic? Și doar asta nu însumă că femeile au mai puțin talent decât bărbații. Le lipsește însă, într'un grad mai pronunțat, curajul și spiritul de inițiativă.

Scriitoarele ocupă, mai toate, profesiuni la Stat. Literatura e doar o distracție, un „passe-temps”. Care din ele ar renunța la „lefa asigurată” ca să trăiască din literatură?

Preferă să-și macine energia pe catedră ori la birou, mulțumindu-se să scrie sporadic și inegal.

De altfel, nici scriitorii care trăiesc din produsul scrișului lor nu sunt de loc numeroși. Din cei 55 de poeți menționați in primul volum al Antologiei d-lor Pillat și Perpersiciu (32 poeți și 3 poete), numai trei se întrețin exclusiv din publicistică. Restul, ori nu ni se spune cu ce „se ocupă”, ori trăiesc (majoritatea: vre-o 20) din slujbe la Stat ori din alte profesii libere. (In această ordine de idei se poate face o observație curioasă. Din cei 20 de poeți lefeșii, patru sunt funcționari superiori in Ministerul Muncii. Ca procent, e considerabil. Ce poate însemna asta? Are d. Ministrul al Muncii o atât de pronunțată slăbiciune pentru poeți? Recomandăm contraților mai îndrăzneți această vână de exploatare.)

Cât despre artiștii și artiștele dramatice și lirice, se știe că idealul tuturor e să se pue la adăpostul unui teatru subvenționat de Stat, chiar cu riscul de a juca prea mult și roluri nepopulare ori de a nu juca de loc. Există la București câteva exemple tipice de adevărați... pensionari in activitate, — artiști și artiște ale căror nume nu se văd pe afiș cu anii, dar care „și au, in schimb, existența asigurată. Și cum femeile sunt totdeauna mai rezonabile și mai prevăzătoare când e vorba să-și asigure viitorul, numărul femeilor care consimt să-și anchilozesca talentul pentru o bucată de pâine, e mult mai mare decât al bărbaților din aceeași categorie.

Dacă mai adăgăm la aceste considerații și pe aceea că, după ce se merită, majoritatea femeilor liber-muncitoare (lucrătoare și funcționare particulare) nu se mai ocupă decât cu gospodăria, — ne e teamă că femeile vor fi prea slab reprezentate sau nu vor fi de loc la alegerile pentru Camerele de Muncă.

In privința felului cum se vor comporta femeile in noua lor situație de alegătoare, suntem pe pace. Poate, la început, ca in fața oricărui lucru nou, le va veni greu, vor fi timide și stângace. Vor face, poate, câteva gafte. Dar la viitoarele alegeri, se vor prezenta cu dezinvolură — parcă ar vota decât lumea. Se cunoaște iușala cu care se acomodează femeile la situații noi. In familiile de proaspeți îmbogățiți, femeile prind mult mai ușor decât bărbații felul de a vorbi și de a se purta al societății in care pătrund forjând usa. La a doua generație, femeile aproape nu se mai deosebesc de adevăratele „doamne din elită”. Pe când bărbații se „subțiază” mai greu și-și păstrează mai îndelung mâinile congestionate și spiritul greoiu.

Așa însă, dacă înscrierea femeilor pe listele electorale pentru Camerele de Muncă se face cu titlu de experiență, — feminismul nu are decât de câștigat.

OTILIA CAZIMIR

Celei care pleacă Minciuna Stintei Fecioare

(Feciorul lui Nenea Tache Vameșul)

„Si pleci... Te pregătești să pleci departe?
Eu, să rămân, mă mult mă pregătesc:
Să te citeș in fiecare carte
Și 'n fiecare rând să te citeș.

Inchizi cu lucruri zămbete in cutăr
Și-mi intră 'n suflet seara prin țereastră;
Ești veselă și nu am drept să suăr:
Doar bucuria ta e a mea, e-a noastră...

Pleci, pasăre, plecarea ta e toamnă
In sufletu-mi cu frunza de rugină;
Pleci unde soarta nouă te îndeamnă
Și de-asta însăși soarta mea-i de vină.

Ești gata... da; și n'ai uitat nimic;
Rămâne 'n urmă casa goală, mare
(Ori, poate, eu imi par acum mai mic.)
Nu știu, nu simt nimic și totu-mi pare.

Tu mâna-mi dai: — Prietene, cu bine...
Și ti-o sărut cu dragul meu dindă
Și nu știu: oare plec și eu cu tine
Sau tu, pe totdeauna, imi rămâi...

PETRE STRIHAN

Bunicul cu auz fin

Cocoșat pe un scaun, pentru să ajung o muscă albastră, isbeșc deodată oglinda. Cuiele ei uzate se desfac. Ea se prăbușește și atinge pendula care trage după dânsa sfesnicele, borcanul cu tutun și două vase mari, goale. Totul se rostogolește și se sparge.

Poate că am dărămat și din sobă, și rămân mult timp increment, ca și cum un tunet mi-ar fi isbucnit la picioare.

Căinele latră in curte.
In camera vecină, bunicu-meu, bolnav și in pat, mă chiamă:
— Mi se pare că am auzit un zgomot, nepoate, ce a fost?

— Nimica, bunicule, îi zic, fără să-mi dau seama ce spun, am scăpat focul jos.
— Tocul nepoate! Tocul zici?

— Bunicu-meu nu-și mai revine din bucurie; se ridică intr'un oot, arată o figură mulțumită, și mângâindu-mă pe obraz:
— Ei! nepoate, eu, pe care mă credeai surd, vezi ce fin auz am încă?

JULES RENARD.

Prejudecăți despre scriitori...

Nu-mi amintesc dacă in a sa „Exégèse des lieux-communs” Léon Bloy, pamfletar catolic și profet clamând in pustiu ceace pare a fi soarta oricărui profet! s'a oprit să analizeze formula banală după care scriitorii — torțele constinției universale, cum se spune poetic — sunt ținuți a servi drept modele de desinteresare și de idealism, idealismul constând, după credința publică, într'o totală indiferență pentru ceace ispitește comunul muritorilor, compensată — cum se cuvine — printr'o nobilă pasiune pentru tot ceace ne lasă indiferenți pe noiăștia, muritorii de rând.

Probabil însă că ratatul acela de mare talent care a fost Bloy n'a făcut-o, fiindcă i-ar fi fost greu să vorbească despre desinteresarea aceluia dintre contrații săi pe cari îl disprețuia — și nu-i o simplă coincidență faptul că printre aceștia se află toți scriitorii cu succes, din timpul său — precum tot atât de greu i-ar fi fost să flageleze in împerecături biblice (fi plăcea să fie apropiat de profetul ieremia) venalitatea unei caste căreia îi aparținea Barbey d'Aureville Villiers de l'Isle-Adam, Ernest Llélo și el în suși. In cât acest „entrepreneur de démolitions” va fi însă nemșcat tărâcopul său dărătmător și neîndurător, ori cât de mult i-ar fi exasperat banala formulă a idealismului obligatoriu al contraților săi.

Nu știu de unde vine această obștească amăgire, care vede in orice profesionist al condeiului un visător preocupat doar de cele mai transcendente probleme, preocupare sporind in intensitate cu cât și talentul respectiv e mai remarcabil: poate nu-l decât un efect al sentimentului de admirație ușor colorat de invidie, ce-l purtăm tuturor aceluia destul de degajați de contingentele meschine ale vieții încât să-și irosească vremea in indolenticii frivole — și de acela ispititoare — ca a scrie romane, a juca table la cafenea, sau a compune poezii de dragoste.

Zadarnic vor dovedi biografil răbdători și harnici — fiindcă de harnicia aceasta depinde cucerirea vreunei catedre — că Dante, sublimul amant al Beatricei, era foarte prozaic și cărpănos; că Victor Hugo — și când 3 Hugo, zicem Poetul (așa a scrie într'un manual didactic) — avea o deosebită pricepere in toate amănuntele prozei cotidiene: bunul public, naiv cum e! se va lăsa păcălit meru, fidel clișeului moștenit din generații...

In fond, scriitorul e un animal puțin simpatic. Inclinat să cerceteze amănuntul sensațional și idealilor sale, e firesc să ajungă la acel „cult al eului” pe care-l propovăduia Maurice Barres (unul care scria foarte frumos, dar care avea — in total — trei idei, ceace nu-i un bagaj enorm in fața posterității), și care, dacă poate reținea o vreme atenția burghezilor cum se cade „in curent cu literatura”, sfârșește prin a picăși chiar pe cel mai răbdător dintre snobi: „le moi et toujours haïssable”, spunea Pascal, condamnând hotărât întreaga literatură. A te lua drept centru al Universului e permis, la urma urmei; a pretinde însă și altora să subscrie la această fantezie a ta, dovedește — dacă nu o inclinare purtând un nume special in medicină — desigur însă că velleități manifeste de a-ți bătea joc de lume. Ceace însă e mai amuzant, e că din totdeauna trucele acesta al scriitorilor a reușit: și iată cum gazete literare întreprind anchete pentru a afla ce crede d. X. sau d. Y. distins literat, despre cutare sau cutare problemă, solicită interviuierii aceluiași domni, pentru a împărtăși cetitorilor toate mărunțișurile biografiei lor.

MANUEL MENICOVICI

Incurajat de „marele colegiu” al învățământului secundar, pentru a cărui vanitate și supremă satisfacție morală căderea in ispită a școlarului cel rău era in aprecierea luminății sale cea mai frenetică voluptate, m'am îndepărtat cu ochii plâși de nedumerire de lângă galantul de sarmă care imi anunța o pribegie mănoasă și am trecut dela Rumeora la Cordellia. După matura consfățuirii, am căzut in sfârșit de acord cu Pinath anticarul, să-i predau cărțile in schimbul unui Larousse toc de mucegal. Ursache bărbierul mi-a adus cu pieptenele lui dibaci ghiomotocul pletelor in frizura frivola a lui Alfons Daudet. Pe mâncelele cărămizii ale pardeșului, croitorul David mi-a lipit două benți de plisă urzicie și peste chica împănată de mătreață și iluzii, s'a înălțat clasica leoneză a amanților începători. Cordellia nu luase in seamă pregătirile și avântul meu dărz. In poartă, la umbra unui paltin marțial, in a cărui desime înfiorătoare stăncuțele părăsite de părinții inamorați de alte smăcuri, plănuiau atacul prăzii, lumina unui zămbet plin și cald, plămădit din nevinovăția virginală a întâelor avânturi, cari pregătesc preludiul prăbusirii și ațăș răbdarea mult întârziată, punea luțeferi de speranțe și grații de heruvimi pe chipul smălțuit cu alb al Cordelliei de vis-a-vis. Priviri pierdute, incropite de dogoarea lacrimilor așteptării, se întâlneau in ațele de mătase ale luminilor din stradă și se întorceau apoi într'o apatie de îngândurare ucigătoare, pentru a aprinde plânsul și a înflora mai vărtos paliditatea din obraji plini de soare ai Cordelliei. Suvițe invoalte, ștregărești, țâșnind dintr'o coafură indolentă și poleite cu reflexe negre smulse din înflăntuirea acelor luțitoare, așeza pete visătoare de cupru pe fruntea necuzită de cuminențe, înfiorând blândețea ochilor. Palmele turnate in emalul unei pielețe de soi se înălța in apropierea crucifixului de lângă inimă, care îi păzise cuminența in mansarda pensionului, punându-i in priviri, in suspine și in gânduri transfigurarea nevinovăției purtane. Așa o gătea paltinul gigant din poartă și puși din umbrela lui răcoroasă îi trimitea la picioare imnul plecăciunii lor inocente. O undă de vârte amețitor turbura nădejdea bucuriei și atmosfera de sfințenie, in care ființa ei scumpă imi înșella himera dragostei. Imprejur nu mai trăia nimic și totul era neincăpător pentru splendoarea visului. Copacul cel uriaș din poartă umplea văzduhul cu mireasma ființei ei aleasă. Era acea senzațiune stranie de identificare intuitivă a sufletelor cari se iubesc și se așteaptă, pentru a se contopi in urmă in farmecul dorințelor arzătoare ne mai îngăduind nimănuia să respire in jurul lor. Ele intronau atot puternicia voluptății in tot ce se mișca in preamă-le și, defăimând din mălțimea elamului lor, ori ce altă pasiune ce le sta in cale, transformau visul in delir, frumusețea in sălbăticie, grozăvia mormântului in paradis. Și Cordellia rămânea înainte in poartă, in ploaia parfumată a primăverii plină de vâpăi, de lucriri orbitoare, de promisiuni îmbătătoare cari aprinde nebunia iubirii, întremează sârguința replămădirii și scoală moartea din somn! Crucifixul Mariei Stuart fulgera între sâni domoliți in asfixia atazului. Măgeanul din ochii lui Krist îi fixa atent și ranele tălpilor lui se svântau in căldura lor amețitoare. Sarpele fin al lanțșorului care îi furșia gingașia scilpitoare sub iacua egumenică a uniformei îi implinea frumusețea într'o viziune de idolatrie. Așa a furat inchipuirea mea pe Cordellia din poarta strălucită de majestoasa ocrotire a paltinului plin cu stăncuțele amoroșului. Și am intrat cu ea in casă. Pereții tenebroși s'au adunat îndată in jurul meu, cerându-mi să le povestesc basmul de sub paltin. Și povestea și-a tors firul in funinginea tavanului și tristețea candeliei mi-a domolit torentul într'aripărei. Arătarea din poartă cu pomul cel vestit, s'a ivit între iocane. Indrusaimela i-au așezat între priviri mirajul Sinteii Fecioare. Din colțul unde mă lovise bucuria primului amor, i-am înălțat imnul adorațiunei mele. Dar iocana mi-a trimes zămbetul deserticului. Și dragostea își înălța zi cu zi rugul sacrificiului celei dindă iubiri. Pe culmea lui avea să se mistue ofranda avântului ei leal. Și Cordellia zămbea in iconostas, pregătind rodul crinului Bunei-Vestiri. In așteptarea lui apăătoare am trăit visul romantic al debutului meu amoroș. Dar i-dila întârziă amar. Induoșoarea Sinteii Fecioare din păreții adormiți, se găsea prea departe de viziuna paltinului in care tinerețea își aștepta înflorirea. Și Cordellia nu mai era in poartă. Paloarea ei divină furșată in cuibul ei candid, infrumusețea de acolo voalul Fecioarei Maria, înflăcărandu-i nimbul. Atunci m'am rugat ei. Frenezia împiorărilor s'a înălțat la cer și între iocane s'a ivit lumina rugilor zadarnice. Dar Cordellia nu auzea.

Din încremenirea ei sfântă, Fecioara Maria imi tri metea in schimb prin geamul iocană îmbărbătarea ei mută. M'am înălțat spre ea într'o vreme. Același zămbet alb și plin de sub paltin, același luțeferi moi și orbitori din privirile Cordelliei, același soare palid din obraji hărăniți cu visuri in dormitorul internatului, care făcea mai surăzătoare iocana din păreți, am găsit și in chipul Sinteii Fecioare! O palmă scursă, prin care serpuiau vine fine de urmuz, înălbea frântă in dreptul inimii. Mireasma florilor de epitaif încropea odala cu aroma nevinovăției, îndemnând spre resemnare, tătăduind și alungând in uitarea infinită, tot ceea ce este deșert, mincinos și inveninat! O senzație de sfoasă purificare, care ingenuche dorința, ucide răul și sue sufletul la cer, imi primenea năzuința in reculegere, dorința in pocăință, înfrângerea in semeție!

Dar îndată zămbetul Fecioarei dind iocană a apus. Aurul nimbului s'a întunecat, trandafirul din obraji s'au fanat și mâna care întretăia suspinele, s'a lăsat desnădăpduit in jos. Krist a oftat îndelung, in coastele lui impuse și două diamante fierbinti au picat din genele lui măhnite!

Am eșit in poartă. Paltinul nu mai umbrea arătarea care mă îmbătase atâtea! Pui de cioară plecaseră seduși de chemarea amoroșului și in uliță s'a oprit o trăsura curioasă. Două făclii s'au supt aprinse pe înălțimea ei lăcută. In fund, dintr'o prispă s'au smuls două umbre împodobite cu scumpeturi și in culcușul de mătase al trăsării s'a înghesuit... un ofițer și un buchet. Și trăsura nunții s'a urnit pe sinele grele ale roților, ducând pe Cordellia la altar!

Sfânta Fecioară mă minșie!

SARMANUL KLOPSTOCK